

Com tants altres infants del país, Santiago Planella i Domènech (Olot, 1961) va començar a anar a classes de dibuix quan tenia sis o set anys, a l'Escola de Belles Arts d'Olot, que encara no era un centre oficial. I com ja no és tan freqüent, va ser alumne del centre, ininterrompudament, fins als disset anys, quan va deixar la població nadiua un cop acabat el batxillerat. Després va aprofundir en l'escultura clàssica a l'Acadèmia de Belles Arts de Florència, va viure intensament la transavantguarda italiana, i ha adoptat com a llenguatge noves formes artístiques.

La idea de repetir-me em sembla terrible. Duchamp

Santiago Planella: pensar, sentir i fer

JOAN SALA > Text

SALVADOR COMALAT > Fotos

Fotografia 1 (fotografia impresa sobre paper):
senti

*Intervenció a l'espai públic (rajoles de terracota, ciment, plantes i aigua).
Incontro Giovani Artisti Italia-Catalunya.
Morolo (Frosinone) Itàlia. 1994.*

Fotografia 2 (Fotografia impresa sobre paper):
Les pedres es queden
Instal·lació (pedres i herba natural).
Sales Municipals d'Exposició, Girona. 1994.

Fotografia 3 (Fotografia impresa sobre paper):
Paisatge amb conills
Instal·lació (herba natural i conills).
Factoria de les Arts, Cooperació Fabril. Olot. 1994.

Durant dues hores diàries al vespre va fer dibuix, pintura i escultura a l'Escola de Belles Arts d'Olot i recorda especialment un professor, Joan Ferrés, que el va introduir a la pràctica del volum, que va ser el seu centre d'interès durant un llarg període de temps.

Des de molt aviat es va sentir atret per l'escultura clàssica. Tant li va agradar que quan feia els darrers anys de batxillerat ja tenia clar que els seus passos s'encaminaven cap a estudiar belles arts. Es va anar interessant per conèixer els plans d'estudis de diverses facultats europees i li va semblar que el de l'Acadèmia de Belles Arts de Florència era el que més coneixements teòrics i pràctics li podia aportar del classicisme, el principal centre d'interès d'aquells anys.

Així va decidir anar a la capital de la Toscana, quan el que resultava habitual era fer la carrera a Barcelona. Per problemes burocràtics de convalidacions d'estudis, es va haver de matricular a l'Institut d'Art Porta Romana de Florència com a pas previ per accedir

Li va interessar des de molt aviat l'escultura clàssica i li va semblar que l'Acadèmia de Florència era on podria adquirir els coneixements teòrics i pràctics que volia

als estudis superiors a l'Acadèmia. Hi va estar dos cursos, del 1979 al 1981, i en va sortir amb el *Diploma di licenza dal corso di magistero, sezione decorazione plastica*. Eren uns estudis basats principalment en les arts aplicades, en què s'impartien coneixements de diverses tècniques escultòriques des d'un vessant instrumental i procedimental, a més de dibuix i pintura, història de l'art

i literatura italiana, com a principals matèries. Té molt bon record d'aquella etapa, tant pels continguts acadèmics com per l'ambient del centre.

Amb aquest pas intermedi va poder assolir el seu objectiu: entrar a l'Acadèmia de Belles Arts de Florència, on va triar l'especialitat d'escultura. Es tocaven moltes tècniques ja que, a més del modelatge, es feien escultures en ciment, marbre o bronze. El nivell d'exigència era alt, i hi havia una gran llibertat en el llenguatge emprat, que podia ser figuratiu, com era el seu cas, però també es podia optar per d'altres. Planella explica l'obertura de mires dels professors, com ara Renzo Federici, un important teòric i crític d'art italià, que impartia història de l'art de les avantguardes. Era una personalitat en l'especialitat, que els va apropar a uns moviments que havia viscut en primera persona. Un altre professor va ser el dissenyador Edoardo Malagigi, que trencava en la docència els esquemes dels centres educatius d'aquell moment. Hi havia un grup de professors molt bons, des de Luciano Caramel fins a Andrea

Fotografia 4 (format digital):
 Banderoles blanques
Instal·lació urbana (600 fulls A4 blancs amb 3 forats de 5 mm).
Aparcament Campus Sud (plaça Bederrida) Ciutat Universitària Barcelona. 2015.

Fotografia 5 (format digital):
 Plecs
Instal·lació (fulls de paper A4 blancs).
Sala Seminari, Facultat de Belles Arts Barcelona. 2015.

del Guercio, historiadors i crítics d'art que els van connectar a la contemporaneïtat que es vivia tant a la ciutat de Florència com als entorns, un centre de gran creativitat. A l'Acadèmia, Planella hi va estudiar del 1981 al 1985.

Entretant anava diàriament al taller de l'escultor Marcello Tommasi, considerat l'hereter del neoplatonisme quatrecentista, on aprenia escultura des d'un punt de vista absolutament clàssic, és a dir, començava fent tots els dibuixos necessaris del model des de molts punts de vista per tal d'estudiar la peça en el seu conjunt, després feia el modelatge, continuava amb l'esbós de cera, si es volia passar la peça a bronze, que cisellava per donar-li la plenitud de la forma i la tensió expressiva desitjada, i seguia tots els passos acadèmics si volia treballar amb pedra o un altre material. Va ser una experiència molt enriquidora, ja que Tommasi li va transmetre uns coneixements que venien de molt lluny i que eren difícils d'adquirir. El pare de Tommasi ja era un escultor que havia après l'ofici d'altres professionals. Per tant, són unes

A Florència anava al taller de l'escultor Marcello Tommasi, considerat l'hereter del neoplatonisme quatrecentista, on aprenia escultura des d'un punt de vista absolutament clàssic

pràctiques i un domini de les tècniques que arrenquen de molt lluny, si bé es desconeix durant quant de temps es transmetran a futures generacions.

A mitjan anys vuitanta va tenir un encàrrec important a Olot: va dissenyar una font monumental i va modelar una figura d'aproximadament dos metres, que després es va passar a

bronze, titulada *Al·legoria de la terra, homenatge a la muntanya de Santa Magdalena*, una celebració de la terra, personalitzada en un nu de dona, que té un lleuger i aconseguit moviment que la fa esvelta. Està col·locada en un lloc cèntric de la ciutat, al passeig de Barcelona, a la plaça que hi ha davant de la torre Malagrida. És una personalització del Puigsacalm, una muntanya omnipresent en el paisatge d'aquestes valls fluvials i que els olotins coneixen com a Santa Magdalena; d'aquí ve el personatge femení de l'escultura.

Il Castello di Sabbia

Entre tanta pràctica clàssica no menyspreava en absolut altres formes d'expressió, com les performances, que va practicar activament des dels primers anys vuitanta, com a integrant del col·lectiu Il Castello di Sabbia. Des de l'any 1982 va realitzar performances a Pordenone, a Nàpols, al cafè Voltaire i a la galeria Vivita de Florència. Així, els anys següents va continuar amb una gran activitat a ciutats italianes, suïsses i catalanes. De totes maneres, no

Fotografia 6 (format digital):
Més ràpid que el vent
Instal·lació urbana (cotxe i llibres).
Aparcament de la CRAI Biblioteca de Belles Arts de la UB. 2016.

Foto: Francisco Rapisarda

Fotografia 7 (format digital):
Aplec de gossos. Sant Andreu del Palomar,
acoblament
Acció participativa amb els cuidadors de gossos de Sant Andreu, junt amb les seves mascotes.
Pati de Fabra i Coats davant el Centre d'Art Contemporani de Barcelona. 2016.

oblidem que poc abans, a Itàlia, havien nascut la transavantguarda, la *pittura colta* i el citacionisme, corrents artístics que tornaven a donar protagonisme al llenguatge clàssic i a la mitologia. Per tant, aquesta dualitat en la pràctica artística que observem en Santiago Planella era de gran coherència.

La instal·lació és un llenguatge que va començar a utilitzar a principis dels anys noranta. Recorda especialment la que va fer el 1994: va crear un espai per retrobar-se amb la natura. Va netejar d'esbarzers uns safareigs mig abandonats de Morolo (Itàlia), va canalitzar l'aigua procedent d'una mina per un rierol artificial que va fer amb totxos i hi va escriure la paraula *senti*, que vol dir 'escolta', 'mira', en el sentit d'estar atent, de posar atenció (fotografia 1).

Ha realitzat diversos muntatges o instal·lacions en sales d'art del nostre país, com ara *Les pedres es queden*, a les sales municipals de Girona, el 1994, amb pedres de riu sobre gespa, una obra d'art natura (fotografia 2). Altres mostres artístiques les ha fet en espais fabrils en desús, com *Pai-*

Entre tanta pràctica clàssica no menyspreava en absolut altres formes d'expressió com les performances, que va practicar activament des dels primers anys vuitanta

satge amb conills, també el 1994, on uns quants conills es passejaven sobre herba natural a la Factoria de les Arts d'Olot (fotografia 3).

A finals dels anys vuitanta i fins al 1994 va treballar activament a Florència i a Roma fent l'escultura d'escenografies per a òperes, teatre i cinema. El procés de transformació cap a l'art

contemporani ha estat lent i continuat. Als anys noranta es va traslladar a Barcelona, i des del 1998 té la residència a Sant Mori. Hi va muntar un taller de ceràmica, on va abocar tota la seva creativitat, fent ceràmica personalitzada, intervencions arquitectòniques i paisatgístiques, ceràmica d'autor, disseny ceràmic...

El 2015 va fer un màster de producció i investigació artístiques, a la Facultat de Belles Arts de Barcelona, on, com a tasques del seminari, va crear diverses instal·lacions. Resulta molt espectacular *Banderes blanques*, una intervenció en l'àmbit ciutadà feta en un centenar de cotxes de l'aparcament del Campus Sud de la ciutat universitària de Pedralbes: va posar un paper DIN A4 blanc a totes les antenes dels cotxes (fotografia 4). L'objectiu profund, possiblement, s'ha de buscar en els pensadors humanistes com Zygmunt Bauman i Tzvetan Todorov, contraris al progrés deshumanitzat.

Per a un altre projecte, en què proposava tractar la relació entre nosaltres i l'entorn i entre nosaltres i l'altre, va

Fotografia 8 (format digital):
Sant Andreu del Palomar,
acoblament
*Instal·lació (fotografies, fitxes,
lleixes i cartell de l'Aplec de gossos)*
Exposició Residències
FIC-PRODART '16.
Fabra i Coats Centre d'Art
Contemporani de Barcelona. 2016.

Foto: Francisco Rapisarda

Fotografia 8 DETALL (format digital):
Sant Andreu del Palomar, acoblament
Detall de la instal·lació (Fotografies, fitxes, lleixes)
Exposició Residències FIC-PRODART '16.
Fabra i Coats Centre d'Art Contemporani de Barcelona. 2016.

partir d'un acostament al pensament de filòsofs com Emmanuel Lévinas, Xavier Antich, Josep Maria Esquirol, Hannah Arendt i Richard Sennett. Es tractava d'una instal·lació in situ a les aules de la facultat que consistia en papers blancs que, amb un equilibri inestable, anaven caient quan passava la gent (fotografia 5). Una altra instal·lació específica per al lloc la va realitzar prop de la biblioteca de la zona universitària de Pedralbes: va desmuntar les quatre rodes d'un cotxe i al seu lloc hi va col·locar un munt de llibres (fotografia 6). En aquesta peça s'hi podia trobar un eco de les idees que proposa Nuccio Ordine.

El treball de fi de màster el va presentar el 2016 al Centre d'Art Contemporani de Barcelona, ubicat a l'antiga Fabra i Coats. *Aplec de gossos* és el resultat d'una residència de sis mesos a la fàbrica de creació, des d'on va intimar amb gent del barri de Sant Andreu que passejaven diàriament el seu gos. L'aplec va consistir en una concentració participativa dels cuidadors de gossos i les seves

El procés de transformació cap a l'art contemporani ha estat lent i continuat

mascotes (fotografia 7). Paral·lelament, va fer una instal·lació en uns expositors amb les imatges fetes als gossos durant sis mesos. Els propietaris es podien endur la foto a casa, a canvi de deixar en el seu lloc una fitxa identificativa de la qual quedava només visible el nom de l'animal. D'aquesta manera la gent del barri, d'una banda, van col·laborar en la construcció de la peça i, de l'altra, en són els copropietaris, perquè cada un dels participants té un tros de la intervenció artística a casa seva (fotografia 8).

Darrere de totes aquestes intervencions, hi ha el rebuig al maltractament animal i a les desigualtats socials, al progrés a costa de l'ecologia i enfront de l'explotació de les altres

espècies, al canvi climàtic i a les màquines, que no només ens controlen constantment i coneixen els nostres costums i les nostres rutines sinó que, a més a més, ja tenen la capacitat de decidir sobre les nostres vides, quan encara no s'ha acordat en un àmbit legal la seva legitimitat ètica. Aquests continguts coincideixen amb la manera de pensar posthumanista que defensa la filòsofa Rosi Braidotti.

Quan la bombolla immobiliària va fer figa, la ceràmica va deixar de ser una sortida professional. Des del 2013, Santiago Planella és professor a l'Escola Massana, al Departament d'Arts Aplicades, i hi imparteix llenguatges d'art.

JOAN SALA PLANA

Per saber-ne més

L'autor facilita la seva adreça electrònica per tal que tothom que hi estigui interessat s'hi pugui posar en contacte:
santiagoplanella@gmail.com.